blikk.no

I sin nye bok forsker Vikram på ektemannen Daniel, medmor Cecilie og sønnen Leo

Vibeke Riiser-Larsen

11–14 minutes

– Jeg håper først og fremst at boken kan bidra til at folk kjenner etter litt mer i sine egne liv – at de blir nysgjerrige – på seg selv og relasjonene sine, på følelser og verdier, enten man er foreldre eller ikke.

Det sier forfatter Vikram Kolmannskog, professor ved Norsk Gestaltinstitutt, med doktorgrad i rettssosiologi.

Boken han har skrevet, «Reflections on parenting from a gestalt therapist father. Life with Leo» (den er foreløpig ikke oversatt til norsk) er en del av forskningen – og samtidig dypt personlig.

Her får vi følge den lille familien hans fra de inngår medforeldreskap til sønnen Leo blir tre år gammel.

Lite å lese om

Vikram og ektemannen Daniel møttes for snart åtte år siden. Å få barn ble først et tema for dem under pandemien.

– Kanskje fordi tempoet ble lavere og det plutselig oppsto et annet

rom. Jeg tror jeg hadde kjent på det en stund, men vi hadde ikke planlagt noe konkret.

Han forteller at forholdet til barn endret seg for ektemannen Daniel etter at han kom ut.

– Han var i skapet ganske lenge, så jeg tror han slapp mange av forventningene som følger med heterolivet da han kom ut. Det var nok jeg som introduserte ideen om barn igjen.

De ble etter hvert enige om at de ville bli foreldre og valgte medforeldreskap som veien å gå.

– Det som slo meg da vi valgte den løsningen var hvor lite som er skrevet om temaet. Jeg fant noen studier, men ikke så mye litteratur ellers. Det finnes en god del å lese om surrogati og adopsjon, men denne formen – hvor man går sammen som venner eller medforeldre – var det mye mindre av.

– Som å være nyforelsket

Det var litt som å gå på date, sier han, etter å ha møtt medmor Cecilie gjennom et forum på Gaysir.

– Vi ble vel litt nyforelska alle sammen i starten, vi klaffet veldig godt. Mannen min er yoga- og meditasjonslærer, hun drev med yoga, jeg skriver, hun er forfatter.

Det handlet imidlertid ikke bare om delte interesser.

– Det var også måten vi snakket sammen på – verdiene våre – hvordan vi kommuniserte. Vi var veldig åpne med hverandre fra starten av, også om sårbare ting.

Etisk dilemma

Boken er usedvanlig nær og personlig til forskning å være. Vikram har blant annet valgt det som kalles auto-etnografi som ramme, altså ideen om å bruke sitt eget liv for å undersøke kultur og normer.

– Jeg har i tillegg ikke vært veldig streng akademisk i formen, jeg har vært mer opptatt av å skrive levende.

Formmessig bærer også boken preg av dette. Det er korte avsnitt, små dikt og mye luft.

– Har det vært vanskelig å sette grenser for hvor mye du skulle dele i boken?

– Ja, men siden boka er utgitt som en del av et akademisk prosjekt, så har den vært gjennom mange fagetiske vurderinger og godkjenninger. Jeg måtte ha samtykke fra begge medforeldrene – de har vært involvert hele veien – lest manus og gitt tilbakemeldinger.

– Jeg skriver jo også dikt og skjønnlitteratur, så det preger meg nok veldig. Jeg liker tekster som føles levende, sier Vikram Kolmannskog. Foto: Vibeke Riiser-Larsen

Han forteller at det største etiske dilemmaet handlet om sønnen.

– Han er jo mellom null og tre år i boka og kan ikke samtykke. Det grublet jeg veldig mye på. Vi lever i en tid hvor foreldre deler enormt mye av barnas liv, og jeg tror ikke vi helt vet hva det gjør med dem ennå.

Vikram beskriver hvordan han lå ved siden av sønnen om kvelden og plutselig fikk en vond klump i magen.

– Jeg tenkte, hva er det egentlig jeg holder på med? Bruker jeg ham for å skrive enda en bok?

Han grublet mye og kom til slutt fram til at det kanskje ikke fantes noe perfekt løsning.

– Det kan hende han en dag kommer til meg og spør om hvordan jeg kunne skrive om livet hans på denne måten. Da håper jeg at jeg klarer å lytte, i stedet for å gå i forsvar.

Heteronormative forestillinger

Det er viktig for Vikram å understreke at boka handler om mye mer enn å bare det å være skeiv forelder.

– Den handler om relasjoner, normer og følelser. Livet i stort, egentlig.

Boka er delt inn i seks kapitler, som hvert på sitt vis tar opp hvordan det er å være foreldre.

– Første kapittel handler om skeivt foreldreskap, inkludert reisen vår inn i det å skulle bli medforeldre og hvordan omgivelsene møtte oss.

Han sier han ble overrasket over hvor mange heteronormative forestillinger som fortsatt fantes i Norge på 2020-tallet. Han trekker blant annet fram en episode fra en rutinekontroll før fødselen.

– Jordmor sa at det bare var plass til en ekstra – mor pluss far – eventuelt medmor. Dermed måtte Cecilie forklare veldig tydelig at barnet vårt faktisk hadde to pappaer. Vi fikk komme inn til slutt. Jeg erfarte at deler av systemet ennå tenker såpass tradisjonelt rundt familie.

Brutal overgang

Leseren får ta del i hvordan det er å leve i den nye familiekonstellasjonen. De hadde tenkte å leve sammen alle fire det første året etter Leos fødsel.

Cecilie flyttet inn til Vikram og Daniel, men når Leo var født, begynte ting å forandre seg. Vikram og Daniel var allerede et etablert par og boligen deres lå et stykke utenfor Oslo sentrum.

Cecilie følte seg ensom og isolert, og savnet vennene sine.

Hun vil etter hvert flytte tilbake til byen, med Leo.

– Det var ganske brutalt for meg, egentlig. Jeg beskriver det som en sorg, et lite dødsfall. Plutselig lå lekene hans igjen hjemme hos oss, men han var ikke der. Det var helt stille.

Etter at Cecilie flyttet ut, oppstod det også vanskeligheter rundt samværet.

– Vi kunne komme på besøk, men det er noe annet å ha barnet hjemme hos seg selv, noe Daniel og jeg ønsket sterkt, men som var vanskelig for Cecilie.

– I ettertid har jeg sett i forskningen som er gjort på medforeldre at dette er ganske vanlig. Mange kvinner som ønsker involverte fedre i teorien, opplever noe annet følelsesmessig når barnet kommer.

Familieterapi

– Hvordan kom dere gjennom det?

– Det var kjempevondt, men jeg tror gestaltterapien og mindfulness-praksisen min hjalp meg veldig. Jeg kunne møte frykten og sinnet og sorgen uten at alt bare ble reaktivt hele tiden. Og Daniel og Cecilie hadde sine praksiser som yoga, blant annet.

– Samtidig hadde vi en klar forpliktelse overfor Leo. Vi prøvde å tenke at dette kanskje bare var en fase, at vi måtte puste dypt, vente litt og se hvordan det utviklet seg.

Etter hvert begynte de tre foreldrene å gå sammen til familieterapi på Enerhaugen familievernkontor.

– Det var veldig hjelpsomt for oss, og det var utrolig viktig at

terapeuten selv hadde erfaring med skeive familiekonstellasjoner, så fokuset ikke ble på at vi var rare, men på hva vi faktisk trengte hjelp til.

En skjør prosess

Gradvis fant den lille familien en rytme som fungerte bedre.

– Samværet økte gradvis frem til Leo ble to år. Siden da har vi hatt ham en uke i hvert hjem. Nå føler jeg at vi har kommet nærmere hverandre igjen, alle tre.

Han forteller at skriveprosessen også har bidratt til det.

– Jeg var jo spent på hvordan Cecilie ville reagere på at jeg ville skrive om oss, men hun er jo selv forfatter og redaktør, så hun ble veldig interessert i prosjektet.

– Det ble nesten en ny måte å møtes på igjen.

Han beskriver samtidig hvor skjørt hele prosjektet føltes. Han opplevde at flere offentlige institusjoner behandlet ham som en slags sekundærforelder. Han mener det fortsatt finnes en sterk morssentrering i mange deler av systemet.

– Det gjelder jo ikke bare skeive familier, jeg tror mange fedre opplever det samme.

Sinne og sjalusi

Etter å ha beskrevet medforeldreprosessen, handler det neste kapitlet i boken om vanskelige følelser. Det ble viktig for Vikram å skrive om særlig sjalusi og sinne fordi han i utgangspunktet ikke likte å identifisere seg med disse følelsene.

Han forteller om en episode hvor han forsøkte å trøste Leo uten å

lykkes.

– Da han i stedet kom til Cecilies bryst, roet han seg med en gang. Jeg satt utenfor og kjente på denne intense følelsen – sjalusi, rett og slett. Og jeg bestemte meg for å prøve å møte sjalusien med nysgjerrighet og vennlighet – en omsorg overfor meg selv.

Etter hvert begynte han å øve seg på å anerkjenne sinne sitt og snakke om det til Leo.

– Jeg kan si til Leo at nå begynner jeg å bli irritert eller sint mens jeg ennå er relativt rolig. Jeg anerkjenner det for meg selv og for ham – det tror jeg er viktig for oss begge. Det er lov å være sint, sinne kan være trygt. Når jeg anerkjenner det sånn, er det sjeldnere at jeg eksploderer.

Ulik foreldrestil

I takt med at ting falt på plass opplevde Vikram og Daniel at de hadde nokså ulike foreldrestiler.

– Jeg syntes Daniel var for streng, mens han kanskje syntes jeg var for myk, så det ble en del konflikter rundt det.

Igjen gikk de til parterapi for å prøve å løse opp i problemene.

– Det som var så fint, var at terapeuten ikke var opptatt av hvem som hadde riktig foreldrestil. Han var mer opptatt av hva som faktisk skjedde i oss når vi reagerte så sterkt på hverandre.

Det førte til at begge ble mer fleksible, slik Vikram ser det..

– Kommer til å gjøre feil

I boka skriver han utførlig om konflikter mellom foreldre generelt.

– Jeg tror faktisk det er viktig at barn ser konflikter, så lenge det ikke er for voldsomt og de også ser reparasjonen etterpå. At de ser at voksne kan være uenige, si unnskyld og finne tilbake til hverandre igjen.

Han bruker begrepet «brudd og reparasjon».

– Jeg har blitt veldig opptatt av det at livet og relasjoner er litt «messy». Vi kommer til å gjøre feil, og kanskje er det viktigste ikke å prøve å være perfekte, men å vise at relasjoner tåler at det går litt galt, at relasjoner faktisk styrkes av såkalt brudd og reparasjon.

– Det som også er interessant når man ser på forskning på foreldre og konflikter, er at det ikke nødvendigvis er bra å late som man aldri krangler foran barna – de plukker opp utrolig mye uansett.

Han forteller at han og ektemannen kan ha åpne konflikter foran Leo.

– Men da prøver vi å være tydelige på hva som skjer. Jeg kan si at nå krangler pappaene dine litt – at det ikke blir sånn skjult spenning som bare ligger i rommet. Og så får han se at vi blir venner igjen etterpå.

Lek som terapi

Når man har kommet et stykke ut i boken skifter tematikken og tar for seg det å være barn og foreldre i møte med lek og natur.

– Lekekapitlet skrev jeg faktisk først. Jeg satt litt fast i skriveprosessen, men så lot jeg meg inspirere av Leo og måten han leker på. Da tenkte jeg at kanskje jeg måtte skrive mer lekent selv også.

Han beskriver hvordan lekenheten etter hvert også har påvirket terapipraksisen hans.

– I et prestasjonsorientert samfunn er lek nesten litt radikalt. Som voksen skal du være effektiv hele tiden. Kanskje mister vi noe viktig når vi slutter å leke. Innenfor gestaltterapi er man opptatt av dette at kvaliteter som barn har – som spontanitet, kreativitet og vitalitet – er noe mange voksne mangler.

Humor og lek har i tillegg vært viktige verktøy for å avvæpne konflikter i ekteskapet.

– Vi kan være på vei inn i en kjent dynamikk som ofte fører til konflikt, og så plutselig begynner vi med snøballkrig i stedet. Konflikten løsner litt.

Økologisk foreldreskap

Kapittelet om natur springer ut fra mye av det samme tankegodset.

– For meg er det umulig å skrive om foreldreskap uten også å skrive om klima og økologi og hvilken verden vi gir videre til barna våre.

Han forteller at han og Leo alltid hilser på skogen sammen før de går inn.

– Vi stopper opp og spør om vi får komme inn først. Og så sier vi takk når vi går ut igjen.

– I indiske visdomstradisjoner finnes det en ide om at hele verden er familie. Ikke bare mennesker, men også dyr, trær, vann og steiner. Det gir veldig mening for meg.

Hans neste prosjekt blir kanskje en barnebok. Men først vil han hvile.

– Nå har jeg gitt veldig mye til dette prosjektet. Så nå tror jeg egentlig bare jeg skal puste ut litt.